

COMMERCE-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

Fabrikernes och Manufakturernes ställning år 1848.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Till följd af föreskriften i Eders Kongl. Maj:ts för Dess och Rikets Commerce-Collegium utfärdade Instruktion, får Collegium, efter verkställd granskning af de från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och öfrige vederbörande inkomne statistiska uppgifter rörande inhemske Fabrikerne och Manufakturerna samt Husslöjderne och Handtverkerierne för år 1848, härmed i underdånighet afgifva berättelse om förhållandet med berörde näringar under samma år.

Beträffande sålunda först Fabriks- och Manufaktur-näringen, så täcktes Eders Kongl. Maj:t af underdånigst bilagde Tabell Lit. A. i Nåder inhemta, att antalet af Fabriker och Manufaktur-verkstäder i Riket vid slutet af år 1848 utgjorde 2,496 st. och att den dervid använde personal, ägarne inbegripne, uppgått till 22,197. Vid jemförelse med förhållandet i berörde afseenden under nästföregångne året visar sig, att uppgifne antalet af Fabriker och Manufaktur-verkstäder under år 1848 understigit det året näst förut

INLEDNING

TILL

Commerce-Collegii underdåniga berättelse om förhållandet med fabriker, manufakturer och handtverkerier i riket. – Stockholm : J. Hörberg, 1832-1858.

Täckningsår: 1830-1857.

Innehåller en årlig förteckning över patent (motsv.) åren 1830-1834. Patent benämndes Privilegia exclusiva fram till 1834 då den svenska patentlagen kom.

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. D, Fabriker och manufakturer.

Kommerskollegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1859-1912.

Täckningsår: 1858-1910.

Innehåller en årlig förteckning över patent åren 1858-1884. År 1885 inrättades det första svenska patentverket, Kongliga Patentbyrån, vilken övertog registrering av patent.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1960.

S. 6: Tab. 5. Fabrikernas tillverkningsvärde 1836-1895.

Kommerkollegii underdåniga berättelse om fabrikernas och manufakturernas ställning år 1848.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

**Commerce-Collegii underdåniga Berättelse
om Fabrikernes och Manufacturernes ställning år 1848**

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
Inledning.....	1.
1:o Klädesfabrikerne.....	2.
Etoffs-tillverkningen.....	4.
2:o Bomulls- och Linneväfnads-Fabrikerne.....	4.
3:o Mechaniska Bomulls-Spinnerierne.....	6.
4:o Segel- och Tältduks-Fabrikerne.....	6.
5:o Sidenfabrikerne.....	7.
6:o Bandfabrikerne.....	8.
7:o Cattunstryckerierne.....	8.
8:o Färgerierne.....	9.
9:o Socker-raffineringsverken.....	9.
10:o Tobaks- och Snusfabrikerne.....	10.
11:o Läderfabrikerne.....	11.
Saffian.....	11.
12:o Fabrikerne för åstadkommande af Glas.....	11.
13:o Fabrikerne för åstadkommande af papper.....	12.
14:o Oljeslagerierne.....	13.
15:o Fabrikerne för tillverkning af porcelaine.....	14.
16:o Såpsjuderierne.....	14.
17:o Fabrikerne för åstadkommande af Mekanisk redskap.....	15.
18:o Porterfabrikationen.....	16.
Övrig Tillverkning.....	16.
Husslöjderne.....	17.
Handtverkerierne.....	19.

Sammandrag för År 1848

	Sid.
Lit. A. Jemförelse-Sammandrag för åren 1847 och 1848....	21.
General-Sammandrag öfver de vid Manufakturierne befintlige Stolar och Arbetare samt Tillverkningsvärde för åren 1847 och 1848.....	22.
Vid Fabrikerne har under loppet af åren 1847 och 1848 blifvit tillverkad.....	23-25.
Lit. B. Förteckning å de Patenter, som blifvit af Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce-Collegium utfärdade år 1848.....	26-30.
Lit. C. Sammandrag af de till Kongl. Commerce-Collegium inkomne Förteckningar öfver Handverkare med deras Gesäller, Lärlingar och andre arbetare år 1848.....	31-36.
Lit. D. Sammandrag af de till Kongl. Commerce-Collegium inkomne Förteckningar öfver den Bevillning hvartill Fabrikanter och Manufakturister samt Handverkare i Städerna och Köpingarne blifvit taxerade år 1848.....	37-41.
Lit. E. Sammandrag af de till Kongl. Commerce-Collegium inkomne Förteckningar öfver den Bevillning hvartill Fabrikanter, Manufakturister, Handverkare och Gerningsmän på Landet blifvit taxerade år 1848.....	42.

COMMERCE-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

Fabrikernes och Manufakturernes ställning år 1848.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Till följd af föreskriften i Eders Kongl. Maj:ts för Dess och Rikets Commerce-Collegium utfärdade Instruktion, får Collegium, efter verkställd granskning af de från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och öfrige vederbörande inkomne statistiska uppgifter rörande inhemske Fabrikerne och Manufakturerna samt Husslöjderne och Handtverkerierne för år 1848, härmed i underdånighet afgifva berättelse om förhållandet med berörde näringar under samma år.

Beträffande sålunda först Fabriks- och Manufaktur-näringen, så täcktes Eders Kongl. Maj:t af underdånigst bilagde Tabell Lit. A. i Nåder inhemta, att antalet af Fabriker och Manufaktur-verkstäder i Riket vid slutet af år 1848 utgjorde 2,496 st. och att den dervid använde personal, ägarne inbegripne, uppgått till 22,197. Vid jemförelse med förhållandet i berörde afseenden under nästföregångne året visar sig, att uppgifne antalet af Fabriker och Manufaktur-verkstäder under år 1848 understigit det året näst förut

befinteliga med 152 st., men att arbetspersonalen ökats med 926, samt att mängden af de vid väfveri-fabrikerne begagnade stolar utgjorde 2,861 st. eller 140 st. flere än år 1847; hvarvid likväl torde, i afseende å omförmälte minskning af Fabrikernes och Manufakturernes antal, böra upplysas, att den samma egentligen uppkommit deraf, att en del Manufakturister, hvilkas tillverkningar varit likartade med Handtverkares, under loppet af sistl. år öfvergått till Handtverksskassen, hvarigenom ock, enligt hvad här vidare kommer att förmälas, Handtverkarnes antal i betydlig mån ökats.

De i afseende på tillverkningarnes qvantitet och värde mest betydande fabriks-handteringar voro följande:

1:o *Klädesfabrikerne.* Antalet af dessa verk utgjorde förlidet år 139 st., hvarvid begagnades 873 väfstolar och 4,120 arbetare. Vid ifrågavarande fabriker tillverkades 830,757 alnar egentligt kläde, 267,112 alnar diverse andra väfnader, såsom corderoy och drap, casimir, doffel, fris m. m. samt 15,148 st. shawlar, dukar och filter, alltsammans i värde skattadt till 5,656,277 R:dr; hvilken produktion öfverskjuter den föregående året åstadkomne, i afseende på qvantiteten med 107,929 alnar samt 1474 st., och till värdet med 517,792 R:dr.

I Norrköping, hvarest sistlidet år 104 klädesfabriker varit i gång med begagnande af 687 väfstolar och 3,236 arbetare, uppgick samma år tillverkningen till 670,542 alnar kläde, 103,277 alnar corderoy och drap, 52,103 alnar halfylletyg och satin, 19,758 alnar casimir m. m., eller tillsammans 865,523 alnar, hvilken varumängd, uppskattad till 4,794,871 R:dr, öfverstiger den för år 1847 uppgifne fabrikation med 126,673 alnar. De fabrikanter, som derstädes sistlidet år åstadkommit de betydligaste tillverkningar, voro: Bolaget L. J. Söderberg & Arosenius, J. J. Schubert, A. L. Soldin, Chr. Lenning och G. Leidenfrost, vid hvilkas fabriker produktionen uppskattades: hos Söderberg & Arosenius till 251,661 R:dr och hos öfrige ofvanbemälda fabriksidkare hvardera till olika värden mellan 160,000 och 200,000 R:dr.

I Stockholm förfärdigades år 1848 å 8 fabriker med 60 stolar och 200 arbetare tillsammans 43,805 alnar kläde och andra ylleväfnader, äfvensom

13,707 st. shawlar, dukar och faltar, till ett sammanräknadt värde af 238,926 R:dr, eller 44,260 R:dr mindre än fabriktionsvärdet året nästföret, och hade bland dervarande klädesfabrikanter C. O. Vougt och J. G. Pfeiff förstnämnde år de största tillverkningarne, belöpande sig hos den förre till 47,141 R:drs värde och vid Pfeiffs fabrik till 44,864 R:dr.

Uti de öfrige 13 Städer i Riket, hvarest fabriker af ifrågavarande slag voro inrättade, utgjorde sammantagne tillverkningen samma år 153,786 alnar kläde och andra ylleväfnader samt 1,395 st. faltar, m. m., hvilken fabrikation till större delen åstadkommits i följande städer, nemligen: Halmstad, hvarest å J. R. Wallbergs fabrik förfärdigades 55,848 alnar hufvudsakligen groft kläde och boj samt 380 st. faltar; Wexiö, å hvars klädesfabrik, tillhörig J. Wahlqvist, producerades 30,070 alnar nästan uteslutande groft kläde och boj samt 176 st. faltar; och Nyköping, der vid tvänne egentliga klädesfabriker och tvänne för så kalladt corderoy tillverkades ett sammanlagdt belopp af 26,693 alnar, deribland 16,471 alnar corderoy och drap, jemte 45 st. shawlar och dukar.

De å särskildte orter på landet befintlige 9 st. klädesfabriker lemnade sistförflutne året en tillverkning af tillsammans 34,755 alnar och 46 st. faltar, i värde upptagne till 117,927 R:dr; och var produktionen ansenligast vid den å Stigslund nära Gefle anlagde, Bolaget Göransson & Sprinchorn tillhörige fabrik, hvarest åstadkommos 14,400 alnar kläde, skattade till 51,500 R:dr.

Enligt Tull-specialerne infördes till Riket samma år diverse slags hel-ylleväfnader, såsom faltar, mattor, doffel med flera andra slag, hvilka, med undantag af flanell, finnas upptagne till 222,879 R:dr, eller 75,964 R:dr mera än värdet af år 1847 importerade dylika varor, och af så kallade half-ylleväfnader, ej specificerade, ålögods för 947,066 R:dr, hvilket belopp med 55,765 R:dr öfverskjuter det å importen af slika väfnader sistberörde år angifna värde. Härförutan inkommo hel- och halfylledukar för ett värde af 149,095 R:dr eller för 27,413 R:dr mera än år 1847. Exporten af hel- och halfyllevaror, utaf åtskilliga slag, men förnämligast af kläde och vadmal,

hvilken samma år beräknats till blott 23,676 R:dr, uppgick år 1848 till ett värdebelopp af 158,393 R:dr.

Samma år införtullades af ull, 2,027,240 Z Jutsk och Isländsk samt 596,551 Z af andra slag, och öfverstege dessa kvantiteter importen af ull år 1847, hvad de förstnämnde slagen beträffar, med 478,669 Z , och hvad af ull af andra slag vidkommer, med 100,831 Z . Af grof ull exporterades förlidet år 2,529 Z .

I sammanhang med klädesfabrikerne torde böra omnämnas förhållandet med *etoffs-tillverkningen*. Denna fabrikation, som sistförflutne år bedrefs vid 4 fabriker, alla i Stockholm, utgjordes af 45,953 alnar, bestående hufvudsakligast af flaggduk och flanell, samt 416 st. shawlar, tillsammans i värde ansedt till 17,291 R:dr; och öfversteg produktionen den för år 1847 uppgifne med 2,035 alnar och 416 st. Importen af flanell nästlidet år belöpte sig till 3,741 Z , af 11,223 R:drs värde, eller 2,925 R:dr mera än hvad importen af denna vara året förut uppgafs vara värd. Af kamulls-, kardulls- eller så kalladt klädmakaregarn, kamel- och så kalladt brodérgarn införtullades år 1848 tillsammans 40,909 Z , äfvensom, på grund af särskildt tillstånd, 25,220 Z ofärgadt och färgadt s. k. streichgarn.

2:o *Bomulls- och Linneväfnads-Fabrikerne*. Vid de år 1848 i gång varande 27 fabriker af detta slag med 1,047 arbetare, har tillverkningen uppgått till 1,834,755 alnar väfnader, bestående hufvudsakligen af callico, bomullslärf, shirting och cambrick m. m., samt 87,428 st. diverse slags dukar m. m., alltsammans uppskattadt till 526,491 R:dr; hvarigenom fabrikationen, jemförd med tillverkningsbeloppet år 1847, sistlidet år ökats med en kvantitet af 197,189 alnar och 3,163 st.

Rydboholms i Kinaroma socken och Marks härad af Elfsborgs Län inrättade, hemmansägaren Sven Ericsson tillhörige, bomullsväfnadsfabrik lemnade år 1848, likasom de föregående åren, de största kvantiteter af förestående slags väfnader; nemligen: 758,674 alnar callico m. m., 346,912 alnar bomullslärf, 239,424 alnar shirting m. m., eller tillsammans 1,520,870 alnar, hvilken varumängd öfverstiger den å samma ställe året näst förut

åstadkomne med 328,775 alnar. Ägaren till denna fabrik har sålunda styrkt, att han, som för samma inrättnings ändamålsenliga bedrifvande erhållit och innehafver förlagslån af Manufaktur-Diskont-fonden, för nu ifrågavarande år fullgjort de för lånets bibehållande föreskrifne vilkor.

Bland de öfrige inhemske verk för åstadkommande af väfnader, hörande till ifrågavarande fabrikslöjd, var tillverkningen förlidet år ansenligast vid Bolaget L. J. Fürstenberg & Comp:s fabrik i Götheborg, der produktionen, bestående af 22,733 st. shawlar och dukar, uppgick i värde till 67,391 R:dr; hvarförutan den betydligaste qvantitet bomullslärft åstadkoms hos Bolaget S. L. Lamm & Son vid deras väfveri Heleneborg i Stockholm, hvilken qvantitet likväl samma år belöpte sig till endast 38,451 alnar.

Sistberörde år införtullades hvita och färgade bomullsväfnader för ett värde af 486,477 R:dr, eller för 55,094 R:dr mera än värdet å importen af så beskaffade varor år 1847; och af sådana väfnader, blandade med lin, inkommo damast och dräll för tillsammans 1,416 R:dr. Exporten af bomullsväfnader är uppgifven till 70,313 R:dr, hvilket belopp med 95,980 R:dr understiger värdet å utförseln af slika fabriker sistnämnde år.

Värdet af de år 1848 importerade linneväfnader af åtskilliga slag är upptaget till 36,722 R:dr, som, oberäknadt ett litet parti af dylika väfnader, värdt 5 R:dr, hvilket efter strandning anmäldes till förtullning, utgör 21,847 R:dr mera än värdet å importen af linnevaror året förut. Af linneväfnader utaf flere slag exporterades sistlidet år för ett värde af 132,265 R:dr, eller för 2,412 R:dr lägre belopp än värdet å exporten af så beskaffade tillverkningar år 1847.

Af hvitt bomullsgarn införtullades förlidet år 163,379 Z under N:o 26 samt 1,470,352 Z vid och öfver samma nummer, hvartill kommer ett belopp af 23,310 Z under förstnämnde nummer, hvilket, i anseende till fartygs strandning, till Riket inkom. Denna sammantagna qvantitet understiger med 370,626 Z garn under N:o 26 samt med 26,421 Z af de högre nummerne importen af sådane varor år 1847. Härförutan införtullades 140,429 Z färgadt bomullsgarn, bestående nästan uteslutande af så kalladt Turkiskt rödt.

Den egentliga importen af lin år 1848 uppgick till 1315 *L* och inkommo dessutom i följd af strandning 202 *L*. Af lin exporterades blott 2 *L*.

3:o *Mechaniska Bomulls-Spinnerierne*. Desse verk, till antalet 13 och hvarvid användes 2,088 arbetare, åstadkommo samma år en spånadsquantitet af 4,647,150 *℔* diverse sorter bomullsgarn, men till största delen under N:o 26, hvilken qvantitet, värderad till 2,306,403 R:dr, öferskjuter den år 1847 tillverkade med 626,833 *℔*.

Bland fabriker i denna väg hafva följande sistlidet år lemnat den största produktion, nemligen: Anderstorps spinneri i Hallands län, tillhörigt ett bolag, 886,750 *℔*; Strömma fabrik i Blekinge län, hvilken jemväl äges af ett bolag, 736,081 *℔*, Thorshags spinneri i Östergöthlands län, tillhörigt H. Leopold, 597,810 *℔*; Rosenlunds spinnerifabrik i Götheborg, som äges af Grosshandlanden C. D. Lundström samt Grosshandelsbolagen Röhss & Bruswitz och Alex. Barclay & C.o, 580,833 *℔*; Grosshandlanden Aug. Bergmaus spinneri vid Harg nära Nyköping, 532,469 *℔*; samt Rosendahls fabrik i Götheborgs och Bohus län, tillhörig Grosshandlanden G. F. Hennig, 370,530 *℔*. I sammanhang härmed torde böra omnämnas ett vid Almedahl i Götheborgs och Bohus län nyligen inrättadt mekaniskt linspinneri, det enda för närvarande i Riket. Tillverkningen derstädes uppgick sistl. år till 15,765 *℔* lingarn. Grosshandlanden Aug. Bergman samt Fabriksidkarne Hjalmar Leopold och H. Wesslau, hvilka erhållit förlagslån af Manufaktur-Diskont-fonden för ändamålsenligt bedrifvande af deras fabriker, de tvänne förstnämnde för åstadkommande af bomullsgarn och den sistnämnde för med machiner tillverkadtt lingarn, hafva behörigen ådagalagt att de för samma år iagttagit de vilkor, hvarunder lånen få på bestämd tid innehafvas.

Samma år importerades 8,073,989 *℔* bomull, hvilken qvantitet med 3,187,474 *℔* öferskjuter importen af berörde vara år 1847. Härjemte inkom från strandadt fartyg ett litet parti bomull, värdt 30 R:dr.

4:o *Segel- och Tältduks-Fabrikerne*. Tillverkningen vid dessa inrättningar, 12 till antalet och med en personal af 1,223 arbetare, utgjorde sistlidet år 525,217 alnar segel- och tältduk, deraf 2,343 alnar förfärdigade af bomulls-

garn, samt 48,302 alnar pressenningsduk och buldan, eller tillsammans 573,519 alnar, i värde upptagne till 312,329 R:dr. Produktionen öfversteg sålunda den för år 1847 uppgifne, till kvantiteten med 78,780 alnar och i värde med 42,828 R:dr. Likasom de föregående åren var fabrikationen förlidet år betydligast vid Jonseredes fabrik i Götheborgs och Bohus län, tillhörig Grosshandlanden W. Gibson, hvarest förfärdigades 413,065 alnar segel- och tältduksväfnader m. m., eller nära tre fjerdedelar af hela inhemska fabrikationen af sådana varor.

Importen af segel- och tältduksväfnader samma år är värderad till 5,008 R:dr, eller 2,715 R:dr mindre än värdet å inkomne dylika väfnader nästföregångne året. Exporten af sådana varor, skattad till 13,931 R:dr, understiger med 3,789 R:dr värdet å exporten år 1847 af segel- och tältduksväfnader.

Af hampa importerades år 1848, 10,929 *Skz*, hvilket belopp, sammanräknadt med ett quantum af 79 *Skz*, bergadt från strandade fartyg, utgör 397 *Skz* mera än hvad af detta råämne året nästföret till Riket inkom.

5:o *Sidenfabrikerna*. Denna fabriksgren bedrefs sistlidet år vid 15 särskilda verk, alla i Stockholm befintliga och hvarvid sysselsattes 779 personer. Tillverkningen utgjordes samma år af 178,470 alnar flerehanda slags siden- och halfsidenväfnader samt 210,827 st. dukar m. m., tillsammans uppskattadt till 909,502 R:dr, och öfversköt fabrikationen året förut, till kvantiteten med 20,747 alnar och 43,013 dukar samt i värde med 155,888 R:dr. Af inhemska sammet och felb producerades icke något förlidet år.

Fabriks-Bolaget Casparsson & Schmidt hade jemväl år 1848 den betydligaste tillverkningen, i värde ansedd till 206,565 R:dr. Dernäst var fabrikationen anseeligast hos fabriksidkaren L. Meyerson, hvarest förfärdigades sidengöds, värderadt till 175,375 R:dr. Bland de öfrige sidenfabrikanterna åstadkommo K. A. Almgren och J. Elliot den största produktion af sidenvaror, uppgående i värde vid Almgrens fabrik till nära 148,000 R:dr och vid Elliots till något öfver 135,500 R:dr.

Importen af ofärgadt och färgadt silke samma år belöpte sig till 64,328 R:dr , eller 18,902 R:dr mera än år 1847. Förstnämnde år införtullades hel- och halfsidenväfnader för ett värde af 309,279 R:dr , hvori inbegripes 42,338 R:dr för felb och peluche samt 41,377 R:dr för sammet. Hela importvärdet understeg det å importen af sidenväfnader år 1847 angifne värde med 37,832 R:dr . Exporten sistlidet år af sidenvaror, som skedde endast till Finland, är uppskattad till 23,520 R:dr , eller 5,889 R:dr mera än hvad exporten af sådana fabriker året förut ansågs vara värd.

6:o *Bandfabrikerne*, 11 till antalet, deraf 10 i Stockholm och 1 i Malmö inrättade, lemnade nästlidet år en tillverkning af siden-, bomulls- och ylleband m. m., beräknade dels i stycken, dels i antal, för ett sammanlagdt värde af 52,460 R:dr , hvilket understiger värdet å bandfabrikationen år 1847 med 2,708 R:dr .

Vid Fabriksiddkaren C. G. Fagerlins fabrik i Stockholm ägde rum förstnämnde år den anseeligaste bandproduktionen, uppgående i värde till 13,051 R:dr .

Samma år importerades band utaf flere slag, hufvudsakligen af siden och halfsiden, för ett tillhoparäknadt värde af 144,631 R:dr , eller för 5,976 R:dr mera än år 1847. Exporten af band, hufvudsakligast linneband, ansågs i värde utgöra 2,781 R:dr , hvilket är 2,534 R:dr mindre än värdet å hvad af berörde artiklar samma år utfördes.

7:o *Cattunstryckerierne*. År 1848 verkställdes vid 21 inrättningar af detta slag tryckning af 123,445 alnar cattuner och möbelsitz, m. m., samt 258,621 st. shawlar och dukar m. m., hvilken fabriktionskvantitet, jemförd med den år 1847 åstadkomne, väl visar, i afseende på tryckta alngodset m. m., en tillökning, men deremot en minskning i antalet af tryckta dukar, hvadan tryckningsvärdet å det hela af fabrikationen förlidet år nedgått till 95,581 R:dr , eller till 17,972 R:dr s lägre värde än det, hvartill samma tillverkning förstnämnde år uppskattades.

Den betydligaste cattunstryckning verkställdes nästlidet år å J. Pinei Enkas fabrik, Ericssberg kallad, nära Götheborg samt vid det S. P. Petersson

i Borås tillhöriga tryckeri. Tryckningsvärdet beräknades å förra stället till 42,013 R:dr och vid Peterssons fabrik till 16,835 R:dr.

Samma år införtullades tryckta bomullsväfnader för ett värde af 374,646 R:dr, hvilken summa med 110,354 R:dr öfverskjuter värdet å importen af sådane fabriker år 1847.

8:o *Färgerierne*. Vid här i Riket inrättade 408 så beskaffade fabriker, har färgerilönen, enligt uppgift, år 1848 belupit sig till en sammantagen summa af 601,642 R:dr, hvarigenom den med 47,304 R:dr öfverstigit det belopp, som för år 1847 verkställd färgning beräknades. Bland dessa verk var vid det i Borås inrättade färgeri, som äges af J. P. Pomp, samt vid Almedahls fabrik i Götheborgs och Bohus län, tillhörig H. H. Wesslau, nästlidet år den betydligaste färgning åstadkommen, och uppgick arbetslönen för färgadt gods hos den förstnämnde till 34,416 R:dr samt vid den sednares färgeri till 28,470 R:dr.

9:o *Socker-raffineringsverken*. Fabrikationen vid dessa verk, till antalet 20 st., utgjorde samma år 12,280,503 Z socker och 4,711,064 Z sirup, tillsammans uppskattadt till 4,236,292 R:dr; och hvilken fabrikation öfversköt den för år 1847 uppgifne, till qvantiteten med 666,047 Z socker och 301,497 Z sirup samt i värde med 219,851 R:dr.

De största qvantiteter socker-fabriker bereddtes sistlidet år, likasom de föregående åren, vid Grosshandlanden D. Carnegies socker-raffinaderi nära Götheborg, hvarest producerades 4,125,036 Z socker och erhöles 1,035,904 Z sirup samt å Bolaget L. E. Magnus & Comp:s sockerbruk i Götheborg, der tillverkningen uppgick till 1,032,846 Z socker och 402,084 Z sirup.

Näst produktionen vid nämnde fabriker, var tillverkningen berörde år betydligast vid sockerförädlingsverket i Norrköping, tillhörigt Jac. von Leesen, hvilket lemnade en fabrikation af 1,158,652 Z förenämnde slags varor.

Socker-raffinaderierne i Stockholm, 12 till antalet, åstadkommo nu ifrågavarande år en tillhoparäknad produktion af 7,624,968 Z socker och sirup. Bland dervarande sockerbruksidkare hade samma år Bolaget Åhrberg &

Fagerberg samt det så kallade Brunkebergs Bolag de största tillverkningarne, utgörande vid förstnämnde Bolags fabrik 1,030,642 R och hos Brunkebergs Bolag 894,309 R .

Samma år införtullades af rått, oförädladt socker 21,933,589 R , hvarförutan 333,512 R , i följd af fartygs strandning, anmäldes till förtullning. Sammantagne qvantiteten öfverstiger importen år 1847 af dylik vara med 3,081,733 R .

Exporten förstnämnde år af inom landet förädlade sockerfabrikater, bestående nästan uteslutande af toppsocker till Finland, uppgick till 434,063 R , hvilken varumängd understiger exporten af så beskaffade fabrikater år 1847 med 450,976 R .

10:o *Tobaks- och Snusfabrikerne.* År 1848 utgjorde antalet af dessa inrättningar 97 st. och fabrikationen belöpte sig till 1,742,070 R diverse slags rök- och tuggtobak, hvaribland 165,996 R cigarrer, samt 2,570,044 R snus, alltsammans uppskattadt till 1,359,648 R ; och öfversköt tillverkningen sålunda den som året nästförut ägt rum med ett qvantum af 12,311 R .

I likhet med förra åren bereddes äfven nästlidne år de största qvantiteter af nyssnämnde varor vid de tobaksförädlingsverk i Stockholm, som ägas af Fabriksidkaren J. F. Ljunglöf och Grosshandlanden Thomas A. Aspelin, af hvilka hos den förre 607,499 R , till större delen snus, och å den sednares fabrik något öfver 455,000 R tillverkades.

Bland öfrige tobaksfabrikanterne hade samma år Handlanden F. H. Kocum vid dess fabrik i Malmö den största tillverkningen, uppgående till 313,616 R tobak och snus.

Af oförädlade tobaksblad och stjelkar importerades sistlidet år 3,619,907 R , inberäknadt ett parti af 69,457 R slika råämnen, som i följd af strandning inkom, hvilken införselskvantitet öfversteg importen af enahanda varor år 1847 med 784,074 R . — Förstnämnde år införtullades 41,153 R förädlad karfvad och spunnen tobak samt cigarrer och snus, eller 18,540 R mera än importen af dylika fabrikater föregående året.

Exporten af här i landet förädlade tobaksfabrikater uppgick till 8,624 Z , hvilket belopp utgör 8,262 Z mindre än den kvantitet af dessa slags varor, som sistnämnde år utskeppades.

11:o *Läderfabrikerne*. Antalet af desse verk utgjorde år 1848 511 st., deribland 322 st. inrättade å landet, och tillverkningen uppgick till 1,623,737 Z sul- och smorläder samt 250,983 st. beredda skinn. Fabrikationsvärdet, upptaget till 996,626 R:dr, öfverskjuter det läderproduktionen år 1847 åsatta värde med 24,959 R:dr.

Vid Fabriksidkaren A. W. Lundins garfveri-verk i Stockholm och vid det Fabriksidkaren E. Colliander tillhöriga läderberednings-verk i Götheborg fabricerades förstnämnde år de största kvantiteter läder, uppgående i vigt å förra stället till 81,398 Z samt hos Colliander till 69,240 Z

Importen af oberedda hudar och skinn uppgick samma år till 3,713,424 Z , hvilket införselsbelopp, sammanräknadt med 15,705 Z oberedda hudar, som i anseende till strandning förtullades, utgör 786,808 Z mera än den kvantitet af berörde slags varor, som år 1847 från utrikes orter infördes. Af beredt läder och skinn införtullades förlidet år 14,495 Z , eller 7,906 Z mindre än hvad af sådana tillverkningar året nästförut inkom. Exporten åter af inhemska läderfabrikater uppgick år 1848 till endast 20 Z

I sammanhang med uppgiften om läderfabrikerne, torde få omförmälas, att tillverkningen af *saffian*, som samma år ägde rum vid 5 fabriker, utgjorde 10,302 st. saffiansskinn, värde 26,540 R:dr och öfversteg fabrikationen deraf år 1847, i hänseende till kvantiteten med 4,569 st. skinn och i värde med 14,104 R:dr, samt att största antalet sådana skinn förfärdigades vid de särskilda saffiansfabriker i Stockholm, som ägas af Fabriksidkaren A. W. Lundin och Äldermannen J. Westin, nemligen vid den förres fabrik 4,803 st. och vid den sednares 3,550 st.

12:o *Fabrikerne för åstadkommande af Glas*, 15 till antalet, lemnade år 1848 en tillverkning af 7,211 kistor taffel- och annat fensterglas, i värde ansedd till 296,713 R:dr, samt åtskillige sorter glaskärl uppskattade till

289,167 R:dr, eller tillsammans 585,880 R:dr, hvilken värdesumma öfverstiger den å fabrikationen föregående året uppgifne med 93,527 R:dr.

Den betydligaste tillverkning af glasvaror försiggick nästlidet år vid följande fabriker, nemligen:

Kosta bruk i Kronobergs län, hvarest fenster- och annat glas producerades till ett värde af 86,522 R:dr; Bromö fabrik i Skaraborgs län, der tillverkningen, nära uteslutande af taffelglas, uppgick till 81,227 R:drs värde; Reymyra glasbruk i Östergöthlands län, hvarest diverse glaskärl förfärdigades för 74,093 R:dr, samt Eda fabrik i Carlstads län, som lemnade en produktion, till större delen bestående af taffelglas, hvilken uppskattades till 57,136 R:dr.

Bolaget Wadström och Nygren samt interessenterne i Bromö glasbruk, hvilka innehafva förlagslån af Manufaktur-Diskont-fonden, det förra för tillverkning af porter-buteljer, i likhet med de Engelska, vid Årnäs och Wentzelholms glasbruk, och de sednare för utvidgning och förbättring af deras vid Bromö idkade fabrikation af hvitt fensterglas, hafva med behöriga bevis styrkt, att de ändamålsenligt bedrifvit desse fabriker och sålunda under nu ifrågavarande år fullgjort hvad såsom vilkor för lånens bibehållande blifvit stadgadt.

Samma år införtullades glasfabrikater af diverse slag för ett sammantaget värde af 196,334 R:dr, hvilket utgör 27,110 R:dr mera än värdet å de glaspartier, som året förut infördes. Exporten af flere slags glaseffekter uppgick förstnämnde år till ett belopp af 49,401 R:drs värde, hvaraf 33,480 R:dr för hvitt fensterglas, och öfversköt således med 21,861 R:dr värdet å nästföregångne året utförde glasvaror.

13:o *Fabrikerne för åstadkommande af papper.* Tillverkningen vid de i Riket inrättade 91 st. pappersbruk bestod år 1848 af 229,636 ris, 12,323 *Læ*, 3,576 bundtar och 2,089 rullar papper af flerehanda slag, äfvensom af en stor qvantitet samma vara beräknad i stycketal, hvaraf hufvudsakligaste delen utgjordes af vid Bankens pappersbruk Tumba förfärdigade blanketter till Sedlar och Charta Sigillata, m. m., alltsammans värderadt till 832,149 R:dr. Vid jemförelse med förhållandet i enahanda afseenden år 1847 visar

sig, att fabrikationen förlidet är af papper, beräknad i ristal samt efter vigt och i stycketal, väl minskades, men att produktionen, i hänseende till antalet af rullar och bundtar, ökades, äfvensom att värdet å det hela af pappersfabrikationen med 7,537 R:dr öfverstigit det för tillverkningen af berörde vara förstnämnde år antagna värde.

Bland samtliga pappersbruksidkarne hade nästlidne år Fabriksidkaren S. M. Sunnerdahl vid dess verk, Klippan kalladt, i Christianstads län den ansenligaste tillverkningen, hvilken utgjorde 34,647 ris. I öfrigt var fabrikationen af papper betydligast vid Holmens bruk i Norrköping, tillhörigt Grosshandlanden H. Trozelli, och vid Gryksbo fabrik i Stora Kopparbergs län, hvilken äges af Fabriksidkaren J. H. Munktell, hvarest tillverkades å förstnämnde ställe 26,362 ris och å det seduare 21,279 ris; äfvensom vid Bergs-Rådet J. L. Aschans pappersbruk Lessebo i Kronobergs län, der produktionen belöpte sig till 19,524 ris och 2,089 rullar.

Samma år införtullades utländskt papper af diverse sorter för ett värde af 34,203 R:dr eller för 7,122 R:dr mera än år 1847. Exporten af inhemskt papper förstberörde år är skattad till 20,423 R:dr och understeg värdet å utförde så beskaffade varor nästförtgångne året med 15,072 R:dr. Af lump till pappersberedning importerades år 1848 658 *L*℔, hvaremot exporten deraf utgjorde 1,720 *L*℔.

14:o *Oljeslagerierne*. Prässning af olja verkställdes samma år vid 58 fabriker, som lemnade en sammantagen tillverkning af 318,434 kannor lin- och rofolja, m. m., och erhöles derjemte efter prässningen 8,606 *Sk*℔ oljekakor, alltsammans uppskattadt till 454,628 R:dr, hvilken summa utgör 47,062 R:dr mera än värdet å ifrågavarande slags fabrikation året förut.

Äfven år 1848 bereddes vid Grosshandlanden G. Sommelii fabrik i Stockholm de största qvantiteter olja, uppgående till 174,100 kannor, och var dernäst fabrikationen betydligast vid M. E. Delbanco's oljeslageri i Möln-dahl af Götheborgs och Bohus län, hvarest tillverkades 56,000 kannor. För utvidgaude och ändamålsenligt bedrifvande af den utaf Grosshandlanden G. Sommelius efter förbättrade metoder anlagda omförmälte fabrik för prässning

och raffinering af olja, har Sommelius erhållit förlagslån af Manufaktur-Diskont-fonden; och har han med bevis från Stadens Politie-, Embets- och Byggnings-Collegium styrkt, att fabriken blifvit under sistlidet år i betydligt utvidgad skala ändamålsenligt bedrifven, hvarigenom vilkoren för lånets begagnande blifvit uppfyllde.

Berörde år införtullades 156,021 kannor hamp-, lin- och rofolja, hvaraf 135,593 kannor hampolja, och förstnämnde qvantitet öfversköt den år 1847 inkomna med 11,573 kannor. Af olja exporterades endast 74 kannor, men af oljekakor utfördes 9,054 Sk~~℔~~, skattade till 103,461 R:dr, eller 34,249 R:dr mera än hvad exporten af slik artikel samma år uppgafs i värde utgöra.

Importen af hamp-, lin- och roffrö förstnämnde år belöpte sig till 8,612 tunnor, eller 2,528 tunnor mera än år 1847, hvarförutan ett parti linfrö af 4,956 R:drs värde, i följd af strandning, till Riket inkom. Af lin- och roffrö exporterades 10,095 tunnor, eller nära hälften mindre än hvad af sådana varor nästföregångne året utskeppades.

15:o *Fabrikerne för tillverkning af porcelaine.* Värdet å tillverkningarne år 1848 vid de 2:ne i Riket varande porcelaines-bruk Rörstrand och Gustafsberg, uppgick å förra stället till 153,498 R:dr och vid Gustafsbergs fabrik till 135,523 R:dr, tillsammans 289,021 R:dr, hvilket produktionsvärde med 1,942 R:dr öfverskjuter det för fabrikationen nästföregångne året uppgifne belopp.

Interessenterne i Gustafsbergs fabrik, hvilka erhållit ett förlagslån af Manufaktur-Diskont-fonden för förbättrande och utvidgande af deras porcelaines-tillverkning, hafva, enligt hvad för Collegium känt är, under sistl. år iakttagit de vilkor, hvarunder samma lån blifvit dem meddeladt.

Samma år införtullades 58,181 ~~℔~~ porcelaine, värde 51,334 R:dr, eller 1,508 ~~℔~~ mera än år 1847. Exporten af sådant fabrikat förstnämnde år uppgick till 5,209 ~~℔~~, upptagne i värde till 1,320 R:dr, hvilken qvantitet med vid pass 200 ~~℔~~ öfverstiger exporten föregående året af dylik vara.

16:o *Såpsjuderierne.* Antalet af dessa verk utgjorde år 1848 12 st. och deras sammanlagde produktion belöpte sig till 20,443 fjerdingar såpa, upp-

skattade till 130,707 R:dr, samt öfversteg sålunda tillverkningen år 1847 till qvantiteten med 4,565 fjerdingar och i afseende på värdet med 24,603 R:dr.

Bland dessa fabriker voro förlidet år vid den i Stockholm inrättade, Grosshandlanden L. Montén tillhörige såpfabrik samt å Fabriksidkaren J. J. Schuberts såpsjuderi uti Norrköping de största qvantiteter såpa beredde, uppgående å förra stället till 3,120 fjerdingar och å det sednare till 2,783 fjerdingar.

Import af såpa ägde' ej rum samma år. Exporten af sådan vara utgjorde 1,147 L \mathcal{L} , hvilken med 1,067 L \mathcal{L} understiger utførselqvantiteten deraf näst-förlidna året.

17:o *Fabrikerne för åstadkommande af Mekanisk redskap.* Vid dessa inrättningar, till antalet 22 st., förfärdigades år 1848 machinerier och redskap för 252,895 R:dr, eller för 73,847 R:dr mindre belopp än fabriktionsvärdet 1847; häruti likväl icke inbegripen tillverkningen vid Motala Mekaniska verkstad, hvilken ej, såsom fabriker i allmänhet, lyder under Magistrat eller är ställd under Collegii inseende, och hvars fabrikation förstnämde år, enligt uppgift, i sammanräknadt värde uppgått till 425,693 R:dr.

Af ofvan omförmälde under Magistrat lydande fabriker utaf ifrågavarande slag lemnade följande samma år den betydligaste fabrikation, nemligen:

Fabriksidkaren A. Keillers mekaniska verkstad i Götheborg, hvarst diverse smidda och gjutna arbeten åstadkommos för ett värde af 103,000 R:dr; A. Malcolms machinfabrik i Norrköping, der tillverkningen uppskattades till 70,910 R:dr samt V. Sjöbergs faktori i Stockholm, hvarå produktionen uppgick till något öfver 40,200 R:dr.

För fullgörande af de vilkor, hvarunder förlagslån af Manufaktur-Diskontfonden blifvit meddelte åt interessenterne i Motala Mechaniska verkstad samt fabriksidkarne F. H. Kockum i Malmö och A. Keiller i Götheborg, för deras i nämnde städer anlagde machin-fabriker, hafva bemälde idkare med behöriga bevis styrkt, att deras omförmälde verkstäder under sistlidet år varit i jemn och tilltagande verksamhet.

Sammanräknade värdet å de förlidet år importerade maskiner och redskap utgjorde 170,792 R:dr, hvilket med 227,800 R:dr understiger det importen

år 1847 af sådana artiklar åsatta värde. Exporten förstberörde år af machiner och redskap är uppskattad till 37,158 R:dr, eller 557 R:dr lägre belopp än värdet å hvad af så beskaffade effekter utskeppades året näst förut.

18:o *Porterfabrikationen.* Vid det Grosshandlanden D. Carnegie tillhöriga, nära Götheborg anlagda, privilegierade porterbryggeri, hvilket är det enda i Riket, utgjordes tillverkningen förlidet år af 1,471 oxhöfden porter och draftpporter samt 829,200 hel- och halfbouteiller porter, alltsammans i värde angifvet till 176,899 R:dr eller 1,474 R:drs högre belopp än det å fabrikationen föregående året upptagne värde.

Af porter och andra ölsorter införtullades nästförflutne år 7,084 kannor, eller 173 kannor mindre än år 1847. Utförseln af dylika drycker, utgörande 6,973 kannor, öfversteg exporten deraf sistnämnde år med ett qvantum af 1,672 kannor.

Vid alla öfrige, af flerfaldiga slag varande fabriks- och manufaktur-inrättningar, till antalet 1,020 st., hvilka Collegium, till undvikande af ökad vidlyftighet, ansett sig icke böra här specifikt upptaga, hafva tillverkningarne nästlidne år uppgått till ett sammanlagdt värde af 1,128,269 R:dr, hvarvid varit använde 3,877 arbetare. Och torde i sammanhang härmed särskildt böra nämnas, att för idkande hufvudsakligast af jern- och metallmanufakturen i Eskilstuna 175 mästare och qvinnor, som drifva verkstad, 252 gesäller och 483 lärlingar samt 100 andra arbetare, eller tillsammans 1,010 personer varit samma år derstädes anställda, samt att, efter hvad Magistraten anmält, afsättningen utaf derstädes tillverkade smides-manufaktur-arbeten äfven förlidet år varit ganska liflig.

Efter hvad härjemte underdånigst bilagde sammandrag Lit. D. utvisar, uppgick den bevillning till Eders Kongl. Majt och Kronan, Fabriks- och Manufaktur-idkarne i Riket i och för deras rörelse år 1848 påförts, till ett sammanlagdt belopp af 39,704 R:dr, hvilket med 2,050 R:dr öfverskjuter den summa, hvartill öförmälde fabrikanter i bevillning år 1847 blifvit debiterade.

Då äfven idkare af andre handteringar än de här förut specificerade, i följd af Eders Kongl. Majts Nådiga Resolutioner undfått och under sistlidet

är innehaft förlagslån af Manufaktur-Diskont-fonden, nemligen: Fabriksidkaren i Stockholm C. G. Mineur för begagnande af en inrättning till tryckning med oljefärg å mattväfnader; Bleckslagaren Fr. Rippe i Christianstad för tillverkning af ett slags spritlampor; samt Handlanden C. W. Helander för hans i Götheborg anlagde fabrik till åstadkommande af stearinljus, får Collegium i underdånighet anmäla, att i afseende på Mineurs och Helanders fabriker behörigen blifvit styrkt, att fabrikationen vid hvardera af desamma under sistlidet år ändamålsenligt bedrifvits, hvarigenom det vilkor, hvarunder samma lån få innehafvas, är vordet uppfyllt; samt att hvad angår Rippe, hvars lampstillverkning upphört, han, i följd af Eders Kongl. Maj:ts särskilda Nådiga tillåtelse, fortfar att successive inbetala det förlagslån han, enligt hvad berördt är, undfätt.

Af de i Collegii förevarande underdåniga berättelse meddelade uppgifter samt det sammandrag deraf, som innefattas i förut åberopade tabell (Lit. A.), täcktes Eders Kongl. Maj:t i Näder inhemta, att, oberäknadt det å fabrikationen vid Motala mekaniska verkstad här ofvan anmälda värdebelopp, 425,693 R:dr, fabriks- och manufaktur-tillverkningarnes sammanlagde värde år 1848 utgjort R:dr 20,920,869: — — och att då derifrån afdrages det i Collegii underdåniga berättelse för år 1847 samt ofvanberörde jämförelsetabell upptagne värde å sistnämnde år åstadkomne inhemske fabrikater „ 19,548,303: — — så återstår en summa af R:dr 1,372,566: — — hvarmed tillverkningsvärdet år 1848 öfverskjuter det värde, hvartill fabrikationen år 1847 uppskattades.

Öfver de patenter å här i Riket förut okända uppfinningar, Collegium förlidit år meddelat, får Collegium i underdånighet bifoga förteckning (Lit. B.)

Hvad dernäst angår de inom Riket idkade *husslöjder*, torde i första rummet böra omnämnas väfveri-näringen såsom den hufvudsakligaste.

Enligt hvad de från Tullkamrarne i Borås och Ulricehamn inkomne uppgifter på i Elfsborgs län förfärdigade och derifrån år 1848 förpassade husväfnader föranleda, har tillverkningen deraf samma år utgjort:

af bomullstyger	8,041,624	alnar.
af blaggarns och linneväfnader	474,818	d:o
af ylletyger	558,542	d:o
	<hr/>	
Tillsammans	9,074,984	d:o

Hvartill kommer:

Band, diverse slag	166,000	alnar,
Dukar, hufvudsakligen af bomull	1,263,614	stycken,
Täcken och tröjor	2,432	d:o
Strumpor och vantar	1,158	par.

Vid jmförelse häraf med den uppgifne quantiteten af tillverkade och förpassade husväfnader i samma ort år 1847 finnes väl att tillverkningen af dukar och band sistlidet år minskades, men att produktionen af tyger eller egentligt alngods, hufvudsakligen af bomull, öfversteg samma år den året näst förut åstadkomna med nära 900,000 alnar.

I följande 3:ne län, der väfveri-slöjden såsom en hufvudsaklig binäring allmänt idkas, har, enligt vederbörande Kronofogdars uppgifter, tillverkningen af väfnader, hvilka till andre orter blifvit afsände och försålde, utgjort: i Gefleborgs län, af gröfre linneväfnader 2,187,000 alnar, i Westernorrlands län, hufvudsakligen finare lärftsväfnader 456,500 d:o samt i Hallands län ylle- och linneväfnader 255,768 d:o

Bland de öfrige länen hafva, så vidt Kronofogdarnes uppgifter föranleda, väfnader till afsalu, ehuru i mindre skala, blifvit åstadkomne i Jönköpings, Christianstads, Gottlands, Nyköpings, Kronobergs, Jemtlands, Skaraborgs, Linköpings, Stora Kopparbergs och Westerbottens län, hvilka till andre orter utförde tillverkningar sammantagne utgjorde 198,000 alnar.

Om härmed jmföres uppgifterne från omförmälde län i detta ämne för år 1847, inhemtas att tillverknings-quantiteten år 1848 i Gefleborgs och Hallands län öfverstigit den året näst förut uppgifne, men i Westernorrlands

län understigit densamma samt att i de öfrige länen den anmälda väfnadstillverkningen uppgick till omkring samma kvantitet som år 1847.

Såsom premier för de i Westernorrlands län år 1847 åstadkomne finare lärftsväfnader har år 1848 blifvit af de till Manufakturernes befrämjande anslagne Statsmedel utbetald en summa af 3,741 R:dr 26 sk. 9 rst., hvilken med 1,071 R:dr 2 sk. 3 rst. öfverstiger det belopp, som nästförutgångne året för dylikt ändamål utgick.

I afseende på öfrige, till deras hufvudsakligaste art och beskaffenhet uti Collegii sistlidet år i detta ämne afgifne underdåniga berättelse uppgifne husslöjder, hafva, enligt hvad de från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen insände Närings-Tabeller gifva vid handen, några väsendtliga förändringar under sistlidet år icke förekommit, utan fortfar idkandet af samma slöjder å de orter, der de af ålder drifvits, utan att hafva under nyssnämnde år i någon anmärkningsvärd mån hvarken af- eller tilltagit.

Vidkommande slutligen *Handtverkerierne*; så enär någon uppgift på mängden och värdet å deras tillverkningar icke afgifves, är Collegium icke i tillfälle att om dessé handteringar meddela andre upplysningar, än som kunna hemtas af de från vederbörande myndigheter, i öfverensstämmelse med de af Collegium fastställde formulairer upprättade och insände förteckningar på de år 1848 befintlige handtverkare i städerna och köpingarne samt handtverkare och gerningsmän å landet, med deras gesäller och öfrige arbetare, äfvensom på den bevillning till Kongl. Maj:t och Kronan, som blifvit omförmälde idkare för samma år påford. De sammandrag utaf nämnde förteckningar, hvilka härjemte under Litt. C, D, E i underdånighet bifogas, utvisa: att antalet af handtverksmästare i städerna och köpingarne samt qvinnor, som derstädes drifva handtverks-verkstäder, utgjort 7,654, af gesäller 6,727, af lärlingar 8,228 samt af andre vid handtverken anställda arbetare 1,485, tillsammans 24,094 personer: att män och qvinnor, som på landet drifva handtverks-verkstäder, uppgått till ett antal af 1,238 samt deras gesäller till 341, lärlingar till 527 och andre uppgifne arbetare till 283, eller tillhopa 2,389: att antalet af så kallade gerningsmän å landet utgjort 10,198 och af deras

arbetare 5,607 eller sammanräknadt 15,805, samt att den i och för handtverkeri-rörelsen taxerade bevillning under nu ifrågavarande år är beräknad, för handtverkarne i städerna och köpingarne till 81,459 R:dr: för dem, som å landet drifva handtverks-verkstäder, till 2,475 R:dr och för gerningsmännen till 12,003 R:dr. Om desse uppgifter sammanställas med de i nämnde afseenden för år 1847 afgifne, finnes, att antalet af handtverksidkande personer i städerna och köpingarne år 1848 ökats, af mästare och qvinnor, som drifva verkstäder, med 431, af gesäller med 567 och af lärlingar med 396, men af andre vid handtverken anställda arbetare minskats med 40: att antalet af män och qvinnor, som på landet drifva handtverks-verkstäder, samt deras gesäller och så kallade arbetare öfverskjutit det året förut befintlige, af mästare med 195, af gesäller med 40 och af arbetare med 104, hvaremot lärlingarnes antal understigit det föregående året uppgifne med 95; att gerningsmännens å landet antal blifvit ökad med 167, men hos dem använde arbetares minskadt med 156 samt att den bevillning, som blifvit ofvanomförd idkare sistlidet år för deras rörelse påförd, öfversteg den för år 1847 debiterade, för mästare i städerna och köpingarne med 3,978 R:dr, för mästare å landet med 154 samt för gerningsmän med 609 R:dr.

Slöjdevaror, i Tull-Taxan ej specificerade, utfördes sistlidet år för ett värde af 443 R:dr, hvilket understiger värdet å exporten af sådane tillverkningar år 1847 med 20,746 R:dr.

Collegium framhärdar med djupaste vördnad,

Stormägtigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, troppligtigste
undersåter och tjenare

C. D. SKOGMAN.

E. W. BRANDEL.

Stockholm den 17 December 1849.

Rob. Engelke.

Lit. A.

Jemförelse-Sammandrag

för åren 1847 och 1848.

General-Sammandrag öfver de vid Manufakturierne befintliga Stolar och Arbetare samt Tillverkningsvärde för nedanskrifne år.

	Å r 1847.				Å r 1848.			
	Fabriker.	Stolar.	Egare och Arbetare.	Tillverkningsvärde.	Fabriker.	Stolar.	Egare och Arbetare.	Tillverkningsvärde.
Bomulls- och Linne-Fabriker	27	964	1,079	468,448	27	928	1,047	526,491
Klädes dito	132	845	3,909	5,138,485	139	873	4,120	5,656,277
Siden dito	15	471	692	753,614	15	580	779	909,502
Band dito	13	84	120	55,168				
Mekaniska Lin- o. Bomulls-Spinnerier	11	—	1,411	2,219,911	11	83	112	52,460
Segelduks-Fabriker . . .	12	188	1,319	269,501	14	—	2,132	2,323,573
Strump- dito	28	155	241	48,851	12	194	1,223	312,329
Strump- dito	23	—	—	—	23	187	264	63,052
Sockerbruk	20	—	555	4,016,441	20	—	580	4,236,292
Tobaks-Fabriker	91	—	1,222	1,291,666	97	—	1,280	1,359,648
Pappersbruk	89	—	1,205	824,612	91	—	1,201	832,149
Läder-Fabriker	507	—	1,639	971,667	511	—	1,693	996,626
Färgerier	393	—	1,416	554,338	408	—	1,547	601,642
Cattuns-Tryckerier . . .	23	—	220	113,553	21	—	159	95,581
Glasbruk	15	—	610	492,353	15	—	686	585,880
Porcellainesbruk	2	—	574	287,079	2	—	626	289,021
Stenkärils- och Kakelugns-Fabriker	45	—	245	87,076	49	—	250	98,439
Oljeslagerier	57	—	183	407,566	58	—	209	454,628
Porterbryggeri	1	—	98	175,425	1	—	99	176,899
Vaxljus-Fabriker	2	—	7	21,771	2	—	8	22,593
Stearinljus- dito	3	—	42	34,500	2	—	51	34,891
Såpsjuderier	13	—	54	106,104	12	—	110	130,707
Repslagerier	30	—	185	116,913	26	—	160	117,452
Ur-Fabriker	167	—	377	38,384	168	—	371	36,468
Kort-Fabriker	10	—	103	59,131	10	—	101	54,319
Tapetmålerier	55	—	208	38,651	18	—	67	17,447
Kemiska tillverkningar af Färger och Syror	13	—	46	32,333	20	—	72	42,796
Åkdons-Fabriker	19	—	97	32,633	21	—	129	47,065
Kemiska elddons- dito .	8	—	211	40,953	6	—	254	40,332
Mekaniska Redskaps- dito *)	16	—	580	326,742	22	—	717	252,895
Diverse mindre Fabriker	831	14	2,623	524,434	675	16	2,150	553,415
Summa	2,648	2,721	21,271	19,548,303	2,496	2,861	22,197	20,920,869

*) Härförutan Motala Mekaniska verkstad ————— 380,000 ————— 425,693.

Vid nedanskrifne Fabriker har under loppet af åren 1847 och 1848 blifvit tillverkad, nemligen:

	År 1847.	År 1848.
Bomulls- och Linne-Väfnads-Fabriker:		
Bomullslärf, Bomullstyg och enfärgadt Cattun, alnar	1,486,318	1,658,537
Dukar stycken	66,159	63,729
Parkum alnar	421	554
Gingang d:o	30,201	27,065
Diverse Bomulls- och Linneväfnader . d:o	120,626	148,602
d:o stycken	18,106	23,699
Klädes-Fabriker:		
Fint Kläde alnar	266,454	280,165
Medelfint d:o d:o	256,176	283,584
Groft d:o d:o	206,729	267,041
Diverse väfnader d:o	260,581	267,112
d:o d:o stycken	13,674	15,148
Stofts-Fabriker:		
Flanell, hel- och halfylle alnar	12,437	12,144
Flaggduk d:o	31,343	33,669
Mattväfnad d:o	74	
Diverse väfnader d:o	64	140
Shawlar stycken		416
Siden-Fabriker:		
Taft alnar	27,684	29,369
Sattin d:o	17,553	22,746
Flor d:o	2,841	2,196
Dukar stycken	166,550	209,251
Diverse väfnader alnar	109,654	124,168
d:o d:o stycken	1,264	1,576

	År 1847.	År 1848.
<i>Band-Fabriker:</i>		
Siden-Band stycken	32,443	26,168
d:o alnar	7,081	6,994
Bomulls- d:o stycken	28,604	44,448
d:o alnar	1,000	2,000
Ylle- d:o d:o	9,000	16,000
Snören stycken	714	927
<i>Mekaniska Bomulls-Spinnerier:</i>		
Bomullsgarn skålpund	4,020,317	4,647,150
<i>Segelduks-Fabriker:</i>		
Segel- och Tältduk alnar	483,657	525,217
Buldan och Präseningsduk d:o	11,082	48,302
<i>Socker-Bruk:</i>		
Kanarie- och Raffinad-socker skålpund	6,178,499	6,161,495
Melis- d:o d:o	2,689,521	3,156,475
Lump- och Puder- m. m. d:o d:o	933,501	815,004
Candi- d:o d:o	84,513	111,854
Kak- d:o d:o	1,728,422	2,035,675
Candi-, Mellan- och Brun Sirap d:o	4,409,567	4,711,064
<i>Tobaks-Fabriker:</i>		
Cardus-Tobak skålpund	736,911	783,513
Bref- och Lös-Tobak samt Cigarrer d:o	128,406	172,056
Rull- och Präss-Tobak samt Pickanell d:o	893,791	786,501
Snus d:o	2,540,695	2,570,044
<i>Pappers-Bruk:</i>		
Regal-, Imperial- och Median-Papper Ris	642	553
Post- d:o d:o	4,200	2,836
Skrif- och Concept- d:o d:o	61,080	83,052

					År 1847.	År 1848.
Tryck-	Papper	.	.	Ris	48,719	45,316
Cardus-	d:o	.	.	d:o	16,114	17,189
Maculatur- och Grå-	d:o	.	.	d:o	64,185	58,716
Socke-	d:o	.	.	d:o	4,257	3,462
Diverse sorter	d:o	.	.	d:o	38,215	18,512
d:o d:o	d:o	.	.	lispund	13,233	12,323
d:o d:o	d:o	.	.	stycken	15,107,182	12,249,002
d:o d:o	d:o	.	.	rullar	—	2,089
d:o d:o	d:o	.	.	bundtar	540	3,576
Cattuns-Tryckerier :						
Cattun och Möbel-Sits	.	.	.	alnar	103,586	113,609
Shawlar och Dukar	.	.	.	stycken	349,781	258,621
Tapeter	.	.	.	rullar	7,000	8,000
Diverse tryckta tyger	.	.	.	alnar	9,128	9,836
d:o d:o	d:o	.	.	stycken	19	—
Olje-Slagerier :						
Kummin-Olja	.	.	.	kannor	25	—
Lin-	d:o	.	.	d:o	156,357	175,288
Rof-	d:o	.	.	d:o	121,178	143,146
Oljekakor	.	.	.	skeppund	7,483	8,606
Linfrömjöl	.	.	.	tunnor	—	120
Såp-Sjuderier :						
Såpa	.	.	.	fjerdingsar	15,878	20,443
Saffians-Fabriker :						
Saffiansskinn	.	.	.	stycken	5,733	10,302

Stockholm af Kongl. Commerce-Collegii Statistiska Contor den 22 November 1849.

A. J. Lönnerberg.

Lit. B.

Förteckning

å de Patenter, som blifvit af Kongl. Maj:ts och Rikets
Commerce-Collegium utfärdade år 1848,

för

- GULKES, GILBERT, Engelsk undersåte, den 10 Januari, under 10 år, å en uppfinning att bereda och förarbeta så kallad Gutta Percha.
- CLAESON, ISAC, Handlande, den 10 Januari, under 5 år, å ett från England infördt maskineri för oskalade risgröns beredning till fullkommen handelsvara.
- BERLING, F., Boktryckare, den 10 Januari, under 5 år, å en i Tyskland uppfunnen Stilgjutnings-machin.
- GENTELE, J. G., och SETTERWALL, C. F., den 19 Januari, under 7 år, å en uppfinning att däcka socker, eller att befria detsamma från vidhängande sirup.
- SVANBERG, A. & C:o Handelsbolag, den 1 Februari, under 5 år, å en utrikes känd här i Riket ej förut begagnad uppfinning, att medelst maskiner tillverka skeppsbröd eller s. k. Cakes.
- SCHMIEDTE, C. J., Silkesfärgare, den 16 Februari, under 5 år, å en utrikes känd apparat, hvarmedelst alla sorters förmalde färgtråd, genom pågjutning af kokande vatten, eller i förening med ånga, kunna extraheras genom en ny method.
- BÄCKSTRÖM, J. E., Orgelbyggare, den 16 Februari, under 8 år, å ett af honom uppfunnet nytt slags tonlednings-instrument, kalladt Melodichord.
- MELDON DE SUSSEX, FRANÇOIS STANISLAS, Engelsk undersåte, den 18 Februari, under 5 år, å uppgifne sätt att behandla koppar-, silfver- och

andra malmer, hvarigenom dermed sammanbundna chemiska ämnen afskiljas, samt att ur malmerna utdraga den metall de innehålla.

BARKMAN, CARL PETER, Blockmakare, den 21 Februari, under 8 år, å en af honom uppfunnen förbättring af block.

FALKMAN, CARL, Hofdistillator, den 21 Februari, under 7 år, å en utrikes känd af honom förbättrad uppfinning af en lampa för begagnandet af Elayl Spiritus.

WARELL, C. J., Landtbrukare, den 23 Februari, under 7 år, å ett af honom uppfunnet förenkladt Tröskverk.

WARELL, C. J., Landtbrukare, den 23 Februari, under 7 år, å en af honom uppfunnen Cylinderqvarn.

ÅKERBERG, L., Secreterare i Kongl. Bergs-Collegium, den 25 Februari, under 7 år, å en af honom uppfunnen Kok-apparat, användbar till kokning af caffè och andra extracters beredande, jemte en till apparaten passande lampa.

BJÖRKMAN, A., Civil-Ingeniör, den 2 Mars, under 7 år, å ett af honom uppfunnet Machineri för hopfällning och upplyftning af vallsar i och för pappers beredning.

DELVIGNE, GUSTAVE, Fransk undersåte, den 10 Mars, under 8 år, å en här i Riket icke känd eller använd uppfinning för construction af eldvapen.

Forssbacka jernbruks Intressenter, den 18 Mars, under 8 år, å en af dem gjord förbättrad uppfinning att construera Skepps-spel.

SJÖLUND, C. P., Privatlärare, den 23 Mars, under 10 år, å en af honom uppfunnen Machin för ångkraft till åstadkommande af hjulrörelse för forssling landvägen och sjöledes, samt befordrande af öfrige dermed utförbara arbeten.

CRONBERG, FERDINAND, den 28 Mars, under 8 år, å en af honom gjord Mechanisk uppfinning, att förmedelst vaxel- och fjedrar försätta fartyg, ångvagnar och fabriksverk i rörelse.

SJÖBERG, V., Fabriksidkare, den 11 April, under 8 år, å vissa förbättringar af utrikes uppfunna Brandsprutor.

- LINDSTRÖM, CARL OLOF, Hyrkusk, den 20 April, å en förbättrad construction af Droskor och andre åkdon.
- MALMQUIST, J., Länsman, och ASPENBERG, P. G., den 24 Maj, under 8 år, å ett slags flyttbara Värmugnar.
- VÖLKERS, C. A., Dansk Jägmästare, den 24 Maj, under 8 år, å en förbättrad construction af Ångmachiner.
- GUSSANDER, P. U., Major, den 6 Juni, under 6 år, å ett slags Bunkar med aftappningsrör för söt mjölk.
- HELJESTRAND, C. V., Fabriksidkare, den 6 Juni, under 7 år, å ett sätt att af trä och ben tillverka åtskilliga arbeten med slipsten.
- LEFFLER, AND. J:OR, den 19 Juni, under 6 år, å ett sätt att medelst machin skära kork.
- ALMGREN, C. P. A., Hattmakaregesäll, den 19 Juni, under 5 år, å en så kallad blåsmachin för hår, att begagnas för tillverkning af hattar.
- BORGENDAHL, A., Skomakare, den 19 Juni, under 5 år, å ett sätt att bereda skinn.
- LINDERDAHL, A., Comminister, den 27 Juni, under 7 år, å häfstänger af ny construction.
- GÖRANSSON, J., Vice Häradshöfding, den 13 Juli, under 7 år, å en värmeapparat af ny construction.
- FRYKBERG, B., den 19 Juli, under 8 år, å en Inrättning för torkning af ved.
- WESTFELT, FREDR., Under-Lieutnant, den 27 Juli, under 5 år, å ett sätt att bevara mjölk.
- ALBECK, N. C., och BRUUN, A. E., Danske undersåter, den 27 Juli, under 5 år, å ett slags Ång-bakugnar.
- WESTMAN, J. J., Bryggare, den 27 Juli, under 7 år, å en förbättrad construction af Distilleringsverk.
- OLDE, L. W., Bruksförvaltare, den 3 Augusti, under 8 år, å ett sätt att, till förekommande af sedlars efterapning och förfalskning, å papperet anbringa ett nytt slags märken och figurer. Genom Kongl. Brevet den 6 October 1848 har tiden för detta Patents tillgodonjutande blifvit bestämd till 12 år.

- FALKMAN, C., Hof-Distillator, den 5 Augusti, under 10 år, å ett sätt att från mäske directe tillverka ren och finkelfri sprit.
- FALKMAN, C., Hof-Distillator, den 5 Augusti, under 10 år, å en apparat för beredning af finkelfri sprit.
- PETTERSON, H., Plåtslagare-Ålderman, den 6 September, under 7 år, å ett sätt att uti skorstenar åstadkomma ett bestämdt luftdrag, för att derigenom afleda rök från spisar och eldstäder.
- GENTELE, J. G., och SETTERWALL, C. F., Grosshandlare, den 13 September, under 6 år, å ett sätt att tillverka Zinkhvitt, såsom ersättningsmedel för blyhvitt.
- CRONSTRAND, B., Capitain m. m., den 28 September, under 6 år, å ett sätt att, medelst s. k. förblying och förzinkning, skydda jern mot rost.
- FALKMAN, C., Hof-Distillator, den 30 September, under 10 år, å en rectifications-apparat af ny construction.
- GRAFFMAN, L. F., Smides-Fabrikant, den 28 September, under 7 år, å en ny construction af vagns-fjedrar.
- LUNDBERG, C. J., Academie-Trädgårdsmästare, den 5 October, under 8 år, å ett sätt att använda ång-apparat till uppvärmande af boningsrum m. m.
- SETTERBERG, T. W., Bokhållare, m. fl., den 6 October, under 8 år, å ett sätt att genom valsning åstadkomma alla sorter spik och nubb.
- MAGNUSSON, L. J., Fabriks-idkare, den 12 October, under 5 år, å ett här i Riket förut icke känt s. k. Ryggrads-Bandage.
- LJUNGBERG, C. J. & Co, Fabriks-Bolag, den 13 October, under 5 år, å en här i Riket icke känd s. k. Snällpräss för tryckning af tapeter.
- WISS, P. M., Verkmästare, den 2 November, under 8 år, å en uppfinning att, utan begagnande af formar, tillverka talg-ljus, af lika tjocklek i bäge ändar.
- LÖWEGREN, J., Kakelugnsmakare, den 15 November, under 8 år, å en uppfinning af kakelugnar med ventilation och dubbel kalorifer, med samma eldning uppvärmande flera rum.

HENRICKSSON, C. F., Snickaremästare, den 28 November, under 5 år, å en i Norra Amerika uppfunnen Tvätt-inrättning.

HOLMGREN, JOH., Mechanicus, den 11 December, under 8 år, å en uppfinning af s. k. contra-revolutionär centrifugal Blåsmachin, sammansatt af träd, jern eller annat ämne efter olika behof.

NORSTEDT, CHR., Bruksägare, den 15 December, under 5 år, å ett slags i England vid ylleväfnad bruklige väfstolar af gjutet och smidt jern, hvilka drifvas med ånga eller vattenkraft.

Lit. C.

**Sammandrag af de till Kongl. Commerce-Collegium inkomne
Förteckningar öfver Handverkare med deras Gesäller,
Lärlingar och andre arbetare år 1848.**

	Männer.	Qvinnor.	Gesäller.	Lärlingar.	Andre arbetare.
<i>I Städerne:</i>					
Alingsås	34	6	28	39	13
Arboga	53	3	31	46	2
Askersund	33	2	17	12	—
Borås	54	16	54	35	7
Calmar	84	9	70	135	3
Carlshamn	123	5	49	138	6
Carlskrona	169	12	106	182	5
Carlstad	100	10	82	80	2
Christianstad	122	5	134	220	8
Christinehamn	62	5	33	48	—
Cimbrishamn	39	4	33	49	—
Eksjö	63	8	45	61	2
Engelholm	52	5	30	40	—
Enköping	59	29	25	26	—
Eskilstuna	197	27	301	539	102
Fahlun	70	3	77	56	7
Falkenberg	28	8	19	14	1
Falköping	8	1	9	2	2
Gefle	122	21	137	140	18
Grenna	19	4	6	19	—
Transport	1,488	183	1,286	1,881	178

	Männer.	Qvinnor.	Gesäller.	Lärjingar.	Andre arbetare.
Transport	1,488	183	1,286	1,884	178
Göteborg	264	19	541	466	76
Halmstad	76	2	50	67	2
Hedemora	41	4	26	26	6
Helsingborg	93	7	79	143	2
Hernösand	63	3	49	51	1
Hjo	34	1	22	25	1
Hudiksvall	53	8	35	37	1
Jönköping	101	9	80	177	12
Kongelf	21	1	9	8	—
Kongsbacka	20	3	9	7	7
Köping	47	5	27	41	6
Laholm	39	4	24	12	—
Landskrona	74	2	45	72	—
Lidköping	84	6	58	77	3
Lindesberg	23	1	12	9	—
Linköping	109	8	107	175	10
Luleå	42	—	12	15	5
Lund	149	8	123	185	11
Malmö	216	15	359	275	46
Mariefred	25	2	12	24	—
Mariestad	51	6	39	55	3
Marstrand	11	2	7	2	—
Nora	23	5	11	17	1
Norrköping	184	44	271	276	103
Norrtelje	63	11	16	17	—
Transport	3,394	359	3,309	4,140	474

	Männer.	Qvinnor.	Gesäller.	Lärtingar.	Andre arbetare.
Transport	3,394	359	3,309	4,140	474
Nyköping	96	25	53	77	42
Philipstad	28	1	9	44	15
Piteå	37	3	14	27	—
Sala	45	3	20	12	1
Sigtuna	12	—	4	4	1
Skånör	2	—	—	—	1
Skara	38	4	10	18	—
Skenninge	49	15	17	30	17
Sköfde	18	3	10	21	—
Stockholm	1,367	126	2,124	2,301	804
Strengnäs	24	2	23	24	1
Strömstad	26	—	14	16	2
Sundsvall	81	13	52	41	—
Säther	20	3	15	15	4
Söderhamn	47	3	29	40	1
Söderköping	35	3	16	23	1
Södertelje	26	2	11	24	—
Solvitsborg	53	3	27	46	2
Thorshälla	15	—	11	16	2
Trosa	24	—	5	5	1
Uddevalla	66	8	52	86	3
Ulricehamn	30	1	8	42	10
Umeå	43	—	7	29	—
Upsala	140	24	131	217	23
Wadstena	53	4	35	35	4
Transport	5,769	605	6,006	7,270	1,379

	Männer.	Qvinnor.	Gesäller.	Läringar.	Andre arbetare.
Transport	5,769	605	6,006	7,270	1,379
Warberg	52	1	43	44	11
Waxholm	37	2	9	3	16
Wenersborg	80	4	61	61	4
Westervik	62	5	56	57	18
Westerås	61	11	101	105	8
Wexjö	84	5	42	54	7
Wimmerby	50	4	8	13	6
Wisby	108	25	43	87	—
Ystad	114	10	90	124	—
Åmål	39	4	32	37	1
Örebro	108	11	76	131	13
Öregrund	10	1	1	5	—
Östhammar	32	5	13	14	3
Summa	6,607	690	6,581	8,005	1,466

	Handtverkare.				
	Männer.	Qvinnor.	Antagne arbetare.		
			Gesäller.	Lärin- gar.	Andre arbetare.
<i>Städer som lyda under Landsrätt:</i>					
Borgholm	11	4	2	1	—
Haparanda	13	—	5	13	—
Skellefteå	4	—	2	1	2
Östersund	38	—	17	5	—
Summa	66	4	26	20	2

	Handtverkare.				
	Männer.	Qvinnor.	Antagne arbetare.		
			Gesäller.	Lärin- gar.	Andre arbetare.
<i>Köpingar:</i>					
Arvika	54	6	25	44	5
Båstad	19	1	7	7	—
Christianopel	2	1	2	1	—
Döderhultsvik	12	1	9	20	4
Figeholm	2	—	—	—	—
Gamleby	1	—	1	2	—
Ljungby	12	—	7	8	—
Lysekihl	4	—	—	—	—
Malmköping	25	2	6	40	—
Motala	25	1	7	10	—
Mönsterås	4	—	4	3	—
Pataholm	2	—	—	2	1
Ronneby	32	1	21	54	—
Trelleborg	65	2	24	39	7
Waldemarsvik	3	—	2	1	—
Örnsköldsvik	10	—	5	2	—
Summa	272	15	120	203	17

	Handtverkare.					Gerningsmän.	
	Männer.	Qvinnor.	Antagne arbetare.			Mästare.	Arbetare.
			Gesällar.	Lärin- gar.	Andre arbetare.		
<i>På Landet :</i>							
Calmar Län	9	9	4	4	—	794	452
Carlskrona dito	5	—	7	4	2	325	426
Carlstads dito	76	2	18	17	13	488	53
Christianstads dito	247	3	80	110	46	924	886
Falu dito	6	—	1	—	—	158	63
Gefleborgs dito	16	—	2	4	—	477	169
Gottlands dito	3	—	—	1	—	247	157
Götheborgs dito	20	—	11	12	—	322	58
Hallands dito	21	—	—	4	1	460	159
Jemtlands dito	1	—	—	1	—	122	38
Jönköpings dito	27	—	8	16	1	228	307
Kronobergs dito	19	1	3	7	1	270	199
Liuköpings dito	155	—	12	14	78	845	593
Malmöhus dito	188	3	149	201	35	1,580	752
Norrbottens dito	—	—	—	—	—	42	5
Nyköpings dito	198	4	21	43	28	337	142
Skaraborgs dito	13	—	3	17	1	248	101
Stockholms dito	22	4	18	36	—	598	156
Upsala dito	2	—	—	—	—	497	290
Wenersborgs dito	17	—	—	7	4	243	38
Westerbottens dito	18	—	—	9	—	75	11
Westernorrlands dito	—	—	—	—	—	422	149
Westerås dito	—	—	—	—	—	396	209
Örebro dito	149	—	4	20	73	400	194
Summa	1,212	26	344	527	283	40,198	5,607

Lit. D.

Sammandrag af de till Kongl. Commerce-Collegium inkomne Förteckningar öfver den Bevillning hvartill Fabrikanter och Manufakturister samt Handverkare i Städerna och Köpingarne blifvit taxerade år 1848.

<i>I Städerna:</i>	Fabrikanter och Manufak- turister.			Handverkare.		
Alingsås	43	—	—	180	—	—
Arboga	127	—	—	253	—	—
Askersund	42	—	—	146	—	—
Borås	309	—	—	503	24	—
Calmar	174	32	—	581	24	—
Carlshamn	1,012	—	—	551	—	—
Carlskrona	122	—	—	1,039	—	—
Carlstad	92	—	—	394	—	—
Christianstad	304	24	—	1,199	24	—
Christinehamn	14	—	—	182	—	—
Cimbrishamn	80	—	—	240	—	—
Eksjö	62	—	—	188	—	—
Engelholm	48	—	—	195	—	—
Enköping	52	—	—	322	—	—
Eskilstuna	123	—	—	1,265	—	—
Fahlun	162	—	—	475	—	—
Falkenberg	19	—	—	112	—	—
Falköping	38	—	—	34	—	—
Gefle	602	—	—	1,377	—	—
Transport	3,426	8	—	9,237	24	—

	Fabrikanter och Manufaktur- turister.			Handverkare.		
Transport	3,426	8	—	9,237	24	—
Grenna	26	—	—	84	24	—
Göteborg	2,792	—	—	3,910	—	—
Halmstad	97	—	—	353	—	—
Hedemora	67	—	—	174	—	—
Helsingborg	112	—	—	387	16	—
Hernösand	84	—	—	297	—	—
Hjo	82	—	—	160	—	—
Hudiksvall	81	24	—	283	—	—
Jönköping	396	—	—	684	24	—
Kongelf	33	—	—	87	—	—
Kongsbacka	16	—	—	87	—	—
Köping	49	—	—	219	—	—
Laholm	27	—	—	95	—	—
Landskrona	139	—	—	350	—	—
Lidköping	50	32	—	356	24	—
Lindesberg	16	—	—	96	—	—
Linköping	158	—	—	957	—	—
Luleå	48	40	—	183	16	—
Lund	225	—	—	840	—	—
Malmö	705	—	—	1,392	24	—
Mariefred	24	—	—	96	—	—
Mariestad	112	—	—	377	—	—
Marstrand	—	—	—	29	40	—
Nora	15	—	—	107	—	—
Norrköping	4,624	—	—	2,832	24	—
Transport	13,406	8	—	23,676	24	—

	Fabrikanter och Manufakturister.			Handverkare.		
Transport	13,406	8	—	23,676	24	—
Norrtelje	65	—	—	178	—	—
Nyköping	280	2	2	734	—	—
Philipstad	—	—	—	90	—	—
Piteå	30	—	—	153	—	—
Sala	155	—	—	177	—	—
Sigtuna	8	—	—	38	—	—
Skånör	—	—	—	6	—	—
Skara	8	—	—	135	24	—
Skenninge	26	—	—	256	—	—
Sköfde	8	—	—	75	24	—
Stockholm	11,448	45	8	46,652	12	—
Strengnäs	31	—	—	114	—	—
Strömstad	16	—	—	54	—	—
Sundsvall	83	—	—	467	—	—
Säther	14	32	—	87	—	—
Söderhamn	64	—	—	190	—	—
Söderköping	86	—	—	157	—	—
Södertelje	85	—	—	97	—	—
Sölvitsborg	31	—	—	166	—	—
Thorshälla	72	—	—	74	—	—
Trosa	13	—	—	98	—	—
Uddevalla	334	—	—	524	—	—
Ulricehamn	118	—	—	84	—	—
Umeå	125	—	—	158	—	—
Upsala	258	—	—	1,265	—	—
Transport	26,765	39	10	75,697	36	—

	Fabrikanter och Manufakturister.			Handverkare.		
Transport	26,765	39	10	75,697	36	—
Wadstena	58	—	—	270	—	—
Warberg	64	—	—	219	24	—
Waxholm	—	—	—	162	—	—
Wenersborg	82	—	—	445	—	—
Westervik	67	24	—	235	—	—
Westerås	217	—	—	557	—	—
Wexjö	92	—	—	278	—	—
Wimmerby	10	—	—	133	—	—
Wisby	156	16	—	906	—	—
Ystad	346	—	—	602	—	—
Åmål	71	—	—	180	—	—
Örebro	257	—	—	549	—	—
Öregrund	—	—	—	44	—	—
Östhammar	46	—	—	150	—	—
Summa	28,172	31	10	80,398	12	—
<i>Under landsrätt lydande Städer:</i>						
Borgholm	49	—	—	24	—	—
Haparanda	30	—	—	54	—	—
Skellefteå	—	—	—	8	—	—
Östersund	52	—	—	98	—	—
Summa	101	—	—	184	—	—

<i>Köpingar:</i>	Fabrikanter och Manufakturister.			Handverkare.		
Arvika	—	—	—	124	—	—
Bergqvara	23	—	—	—	—	—
Båstad	38	—	—	78	—	—
Christianopel	—	—	—	6	—	—
Döderhultsvik	48	—	—	46	—	—
Figeholm	2	—	—	9	—	—
Gamleby	—	—	—	7	—	—
Ljungby	5	—	—	19	—	—
Lysekihl	—	—	—	6	—	—
Malmköping	34	—	—	87	—	—
Motala	19	—	—	98	—	—
Mönsterås	22	—	—	22	—	—
Mörbylånga	—	—	—	5	—	—
Pataholm	16	—	—	2	—	—
Påskallavik	—	—	—	—	—	—
Ronneby	55	—	—	171	—	—
Trelleborg	45	—	—	159	—	—
Waldemarsvik	21	—	—	23	—	—
Örnsköldsvik	2	—	—	15	—	—
Summa	330	—	—	877	—	—

Lit. E.

Sammandrag af de till Kongl. Commerce-Collegium inkomne Förteckningar öfver den Bevillning hvartill Fabrikanter, Manufakturister, Handverkare och Gerningsmän på Landet blifvit taxerade år 1848.

	Fabrikanter och Manufakturister.	Handverkare.	Gerningsmän.
Calmar Län	424	17	1,016
Carlskrona dito	215	16	430
Carlstads dito	219	159	151
Christianstads dito	291	520	1,345
Fahlu dito	352	6	163
Gefleborgs dito	215	40	493
Gottlands dito	10	2	260
Göteborgs dito	4,179	126	424
Hallands dito	552	28	422
Jemtlands dito	33	2	118
Jönköpings dito	201	45	334
Kronobergs dito	463	26	323
Linköpings dito	507	198	971
Malmöhus dito	222	627	2,039
Norrbottnens dito	40	—	78
Nyköpings dito	476	243	338
Skaraborgs dito	302	35	286
Stockholms dito	439	86	647
Upsala dito	48	3	457
Wenersborgs dito	1,364	52	292
Westerbottnens dito	94	30	81
Westernorrlands dito	325	—	415
Westerås dito	29	—	449
Örebro dito	101	214	471
Summa	11,101	2,475	12,003